

Příspěvek ke květeně Březnicka a Mirovicka

Beitrag zur Flora des Gebietes von Březnice und Mirovice

Václav Chán* a Jan Štěpán

Platí-li o květeně Brd a Podbrdská, že je chudá četností druhů, málo zajímavá přítomnost význačných květenných prvků a proto také málo studovaná (cf. DOMIN 1903, p. 75; SKALICKÝ 1958, p. 303 aj.), pak zejména poslední skutečnost platí v plné míře o květeně Březnicka a Mirovicka. V současné době patří tato území mezi botanicky nejméně známá, což mj. potvrzuje nečetnost literárních údajů. Jednotlivé zmínky nacházíme u ROHLENY (1922—1931), TRÍSKY (1952) a VESELÉHO (1942—1944), v poslední době v pracích o květeně Blatenska (SKALICKÝ et TOMAN 1958; SKALICKÝ et al. 1961) a v příspěvcích ke květeně jižních Brd a Rožmitálska od druhého z autorů tohoto článku. Na příležitostných exkurzích se květenou území zabývali HEJNÝ, MACHOVEC aj.

Podle posledního návrhu komise pro fytogeografické členění ČSSR (DOSTÁL 1960) patří obě území do okresu Podbrdsko a do podokresu Východní Podbrdsko-Příbramsko.

Na Březnicku a Mirovicku se vyskytují některé druhy chybějící nebo vzácné v sousedních územích — na Blatensku a Rožmitálsku. Proti Rožmitálsku je Březnicko a Mirovicko charakterizováno výskytem zejména těchto druhů: *Alliaria officinalis*, *Artemisia absinthium*, *Asperula cynanchica*, *Brachypodium pinnatum* (kvantitativně), *Carpinus betulus*, *Chrysanthemum corymbosum*, *Cichorium intybus* (kvant.), *Cornus sanguinea*, *Cynoglossum officinale*, *Dianthus carthusianorum*, *Euonymus europaea* (kvant.), *Euphorbia cyparissias*, *Geranium pratense*, *Hedera helix*, *Hepatica nobilis* (kvant.), *Misopates oronitium*, *Nepeta cataria*, *Nuphar luteum*, *Papaver rhoeas*, *Phleum boehmeri*, *Primula veris* (kvant.), *Prunella grandiflora*, *Ranunculus arvensis* (kvant.), *Sanguisorba minor*, *Stellaria holostea*, *Taraxacum laevigatum* (kvant.), *Verbascum lychnitis*, *Viola hirta*.

Na Blatensku chybějí nebo jsou vzácné tyto druhy rostoucí na Březnicku a Mirovicku: *Carduus acanthoides*, *Cirsium acule*, *Cirsium canum*, *Geranium pratense*, *Colchicum autumnale*, *Dianthus carthusianorum*, *Sedum rupestre*, *Chaerophyllum aromaticum*, *Chaerophyllum bulbosum*, *Galium cruciatum*.

Také Březnicko a Mirovicko lze vzájemně rozlišit výskytem některých druhů. Zatím jen na Mirovicku jsme zaznamenali tyto druhy: *Agrimonia eupatoria*, *Artemisia absinthium*, *A. campestris*, *Centaurea stoebe* ssp. *rhenana*, *Chondrilla juncea*, *Tunica prolifera*, *Cynoglossum officinale*, *Sambucus ebulus* aj.

Na rozdíl od Rožmitálska není Březnicko výrazným údolím ohraničeným hřebenem. Osou Březnicka a Mirovicka je také říčka Vlčava (Skalice), ale její údolí je otevřené. Toto údolí je významným faktorem při pronikání květenných prvků do jednotlivých území. Nejvíce se uplatňuje jako „cesta“ některých druhů z Povltaví a Pootaví na Mirovicko a Březnicko, z Mirovicka a Březnicka ojedinelé až do rožmitálské kotliny. Příkladem druhů pronikajících tímto směrem, tj. proti toku Vlčavy a ± i proti převládajícím větrům je *Artemisia campestris*, *Centaurea stoebe* ssp. *rhenana*, *Dianthus carthusianorum*, *Eryngium campestre*, *Galium cruciatum*, *Prunella grandiflora*, *Sedum rupestre* aj. Méně častěji, pokud jsme zatím pozorovali, pronikají touto cestou druhy z Brd do nižších poloh Podbrdská.

Dalším důležitým faktorem při pronikání druhů mezi jednotlivými územími je komunikační síť: železnice Příbram—Písek, Březnice—Blatná a Březnice—Rožmitál i silniční síť spojující tato města. Typickými průvodci komunikační a viatickými migranty v území jsou *Agrimonia eupatoria*, *Allium calycinum*, *Berteroa incana*, *Cichorium intybus*, *Euphorbia cyparissias*, *Geranium pratense*, *Lactuca serriola*, *Pastinaca sativa* aj.

Výrazným způsobem se uplatňují kalcifytní typy i na tak malém vápencovém ostrůvku, jakým je návrší u Horosedel. Roste zde např. *Anemone silvestris*, *Cerinth minor*, *Polygala comosa*, *Scabiosa columbaria*. Tyto druhy rostou nejbliže až na předšumavských vápencích u Strakonice a Horažďovic.

Podrobnému botanickému průzkumu bude nutno podrobit ojedinelý výskyt hadeů severně a severovýchodně Mirovic (cf. ZEMAN 1956) vzhledem k možnému výskytu některých serpentinových typů.

* Adresa: Strakonice-867/I.

Za cenné připomínky a doplnění lokalit vlastními děkujeme prom. biol. V. SKALICKÉMU.

V příspěvku uvádíme druhy, jejichž výskyt odlišuje Březnicko a Mirovicko od Blatenska a Rožmitálska. Názvosloví podle DOSTÁLA (1954). (Zkratky: Ch — Chán, M — Machovice, Š — Štěpán).

Anemone silvestris L. — zcela izolovaná lokalita na vápencovém návrší VJV od Horosedel (leg. dr. S. HERNÝ; Ch). Nejbližší lokality jsou na strakonických vápencích (MORAVEC 1958).

Artemisia campestris L. — vápencové návrší VJV od Horosedel (Ch); skalnaté stráně nad potokem J od Let; stráň při V okraji Dol. Nerestců; vršek V od Let.

Asperula cynanchica L. — západní okraj lesíku Háj u Mirovic; vršek SZ obce Kožlí; stepní stráň V kóty 413 u Kožlí; jižní cíp Velkého Pukňovského lesa; kazy v polích V od Šerkova; stráně J od Let; na stráni u trafostanice u Dolních Nerestců. Nejbližší lokality ve Středním Povltaví.

Cerintho minor L. — vápencové návrší VJV od Horosedel. Nejbližší lokality tohoto druhu, který v jižních Čechách je obligátním kalcifytem, jsou na strakonických vápencích (MORAVEC l. c.).

Chaerophyllum bulbosum L. — křovina při polní cestě u železniční zastávky Skuhrov p. Třemš. (ChMŠ); křoviny na pastvinách mezi Předním a Zadním Poříčím; v křovině u cesty J Lisovic. První nález tohoto druhu z Východního Podbrdskaa uvádí SKALICKÝ et al. (1961). Na Březnicko pronikl ze Středního Povltaví.

Cirsium acule (L.) SCOP. — pastvina na severním úpatí vrchu Hradec Z od Pňovic (ChMŠ); severovýchodní svah Hradce (Š); pastviny Z od Chrástů (Š). Na Blatensku neroste, nejbližší lokality jsou až na Horaždovicku. (Velenovský: Pňovice a Starý Smolivec).

Cirsium canum (L.) ALL. — louka na levém břehu Skalice (Vlčavy) při S okraji Březnice; louka u silnice JJV od Předního Poříčí; louky na levém břehu Vlčavy JV od Dobré Vody.

Consolida regalis GRAY — podobně jako na Blatensku i ve studovaném území se vyskytuje velmi vzácně: pole JZ od Let; Březnice: ojedinele v poli u železnice do Blatné a Písku (Š); pole SZ železniční stanice Tochovice; jižně Lisovic v žitném poli.

Dianthus carthusianorum L. — teplomilný druh pronikající údolím Vlčavy z Povltaví až za Březnici. Chybí na Blatensku a Rožmitálsku. Stráň na levém břehu Skalice při S okraji Březnice (ChMŠ); vápencové návrší VJV od Horosedel (Ch); u silnice při V okraji Mirovic; u silnice Lety — Mirovice; západní svah Háje u Mirovic; úvoz JV od Let; u silnice u lesa Krahulík V Let; vršek SZ od Let; stráň S obce Kožlí; jižní cíp Velkého Pukňovského lesa; kazy v polích V od Šerkova.

Dipsacus silvester HUDS. — stráň při V okraji Dol. Nerestců. V Rožmitále na několika lokalitách, rovněž adventivní povahy.

Echinops sphaerocephalus L. — stráň J od Let.

Eryngium campestre L. — pastvina při S okraji Tochovic u silnice do Lazska; výslunná stráň SZ kóty 442 u Kožlí. Do Východního Podbrdskaa proniká tento teplomilný druh z Povltaví. Chybí na Blatensku a Rožmitálsku, vyskytuje se však na Písecku, Strakonicku a Vodňansku. Ostatnímu území jižních Čech chybí.

Galinsoga parviflora CAV. — první nálezy druhu v území; na nádraží Tochovice, Milín a Mirovice. Podobně v Rožmitále (cf. ŠTĚPÁN 1961). *G. quadriradiata* RUIZ. PAV. jsme zatím v území nenašli.

Galium cruciata (L.) SCOP. — pobřežní křoviny Vlčavy J od Boru; křoviny na pravém břehu Vlčavy při úpatí vrchu Šance. Proniká až k Rožmitálu p. Tř. Z Blatenska zatím není znám.

Impatiens parviflora DC. — na skále u kostela při silnici Třebsko — Březnice ve Třebsku (Š); nádraží Čimelice (leg. V. SKALICKÝ).

Prunella grandiflora (L.) JACQ. — pastvina na návrší JZ od obce Ohař; návrší při S okraji Myslína; skalnaté stráně nad potokem J od Let; vápencový vršek VJV od Horosedel; kóta 507 u silnice u Lisovic; kóta 518,5 Z od Namnic; Háj u Mirovic. Teplomilný druh, rozšířený hlavně v Povltaví. Na Blatensku a Rožmitálsku neroste.

Scabiosa columbaria L. — zatím známe 2 zcela izolované lokality: vápencový vršek VJV od Horosedel a skalnaté stráně nad potokem J od Let. Další lokality jsou až na strakonických vápencích.

Sedum rupestre L. — na skalnatých místech u Řejvodova mlýna, u Podskalí u Mirovic, na Z úpatí Boješického vrchu, jižně od Let a na J cípu Velkého Pukňovského lesa u Kožlí. Tento teplomilný druh se vyskytuje pouze ve V části studovaného území. Na Blatensku a Rožmitálsku neroste. Nejbližší lokality na Písecku a v Povltaví.

Silauum silaus (L.) SCH. THELL. — společně s *Geranium pratense*, *Cirsium canum*, *Cirsium palustre* aj. na louce u silnice JJV od Předního Poříčí (Chán in SKALICKÝ et al. 1961, p. 192). Prvý nález tohoto druhu nejen z Podbrdskaa, ale z celé jižní poloviny Čech. ČELAKOVSKÝ v Prodrumu III, p. 564 uvádí podle Šternberka tento druh od Blatné, ale poznamenává, že se vyskytuje snad jen „na umělých trávnících náhodou zavlečen“, protože ho sám u Blatné neviděl. Rovněž SKALICKÝ (l. c.) zařazuje Šternberkovu lokalitu mezi ty, které bude možno respektovat pouze ověřením dokladu.

Literatura

- DOMIN K. (1903): Brdy. Studie fytogeografická.
- DOSTÁL J. (1954): Klíč k úplné květeně ČSR. — ČSAV, Praha.
- (1960): The phytogeographical regional distribution of the Czechoslovak flora. — Sb. čs. Spol. zem. 65 (3) : 193—202.
- MORAVEC J. (1958): Poznámky k regionálně fytogeografickému hodnocení území vápenců u Strakonice. — Preslia 30 : 1—18.
- ROHLENA J. (1922—1931): Příspěvky k floristickému výzkumu Čech. — Čas. nár. Mus., sect. natur., vol. 96—100 et 102—105.
- SKALICKÝ V. (1958): Prof. dr. Josef Velenovský jako český florista. — Preslia 30 : 303—306.
- SKALICKÝ V. et TOMAN J. (1958): Příspěvek ke květeně Blatenska. — Preslia 30 : 307—326.
- SKALICKÝ V. et al. (1961): Příspěvek ke květeně Blatenska a přilehlých území. II. — Preslia 154—196.
- ŠTĚPÁN J. (1961): Poznámky k rozšíření některých rostlin v jižních Brdech. — Čas. nár. Mus., sect. natur., 130 : 51—57.
- TŘÍŠKA J. (1952): (*Gentiana wettsteinii* u Březnice). — Člověk a Přír. 4 (1952—1953) : 18. 1 photo.
- VESELÝ J. (1942—1944): Příspěvky ke květeně Čech. — Věda přír. 21 : 80—81; 125; 157—158; 185; 22 : 139—141 et 244—246.
- ZEMAN M. (1956): Hadce u Mirovic. — Sbor. ÚÚG 23 : 7—28.

Rozšíření druhu *Petasites albus* (L.) GAERTN. ve Džbánu

Die Verbreitung von *Petasites albus* (L.) GAERTN. im-Hügellande Džbán

Josef H o u d a a František M l a d ý

Botanický ústav ČSAV, Praha 2, Benátská 2

Lounské Podlesí náleží severní části Džbánu. Svažuje se zprvu příkře, později pozvolna do údolí Ohře a je rozbrázděno paralelními údolními \pm severojižního směru. Toto území nedosahuje příliš velkých nadmořských výšek (Výrov 510 m, Džbán 534 m), avšak vyznačuje se výraznou geomorfologickou členitostí. Relativní výšky opukových stěn, hran okrajů plošin a vrcholových částí erozivní činnosti izolovaných svědeckých vrchů nad dny údolí jsou značné. Členitost území a s tím související rozmanitost expozic spolu s pestrostí podkladu podmiňují a utvářejí floristický charakter území. Tyto podmínky jsou hlavní příčinou toho, že vedle typů xerothermních rostou tu často v těsném sousedství typy podhorské příp. horské. V bučinách ostrůvkovitě rozšířených hlavně v závěrech údolí můžeme najít např. *Daphne mezereum*, *Phegopteris polypodioides*, *Prenanthes purpurea*, *Sanicula europaea*, v umělých smrčínách *Lycopodium annotinum*, na údolních lukách *Trollius europaeus*. Z dalších podobných typů se tu vyskytují *Arnica montana*, *Cirsium heterophyllum*, *Geranium silvaticum*. Vzácně též nalézáme *Lycopodium complanatum*, které kromě uváděných lokalit roste též jižně od obce Milý ve Vůbeci v mladé smrčíně a *Lycopodium selago* (viz PROTIVA 1944—1945 : 208). Většina uvedených druhů je rozšířena též ve východní části Džbánu otevřeně směrem severovýchodním.

Z dalších rostlin tohoto typu je pozoruhodný výskyt druhu *Petasites albus*. Tento horský prvek, který doprovází hlavně v bukovém stupni údolní nivě ve všech hraničních horách Čech a v Brdech, má též roztroušená naleziště v lesnaté části Českého středohoří. Ve Džbánu je dosti vzácný a vyskytuje se nejnižší ve výšce 300 m n. m. Poprvé jej uvádí z východní části Džbánu BÍLEK (ČELAKOVSKÝ 1887 : 218), později ze severozápadní části PROKEŠ (1915 ? : 82).

Rod *Petasites* je ve Džbánu zastoupen dvěma druhy (*Petasites hybridus* a *P. albus*). Běžnější i když ne obecný je *P. hybridus* doprovázející v údolích pobřežní společenstva podle toků. Vzácnější *P. albus* je vázaný na lesní vlhčiny a prameniště.

Dosud zjištěná naleziště *Petasites albus* ve Džbánu jsou navzájem dosti vzdálená a \pm roztroušena v celém území:

1. Již. od obce Horní Ročov v lese zv. Perný u Paulovic mostku přes Třebocký potok na hraničnici lounského a rakovnického okresu. *Petasites albus* tu podél potoka tvoří dosti rozsáhlé porosty několik set metrů dlouhé na obou stranách mostku. Naleziště je na záp. okraji lesa ve výšce asi 300 m n. m. Půda je hnědočervená, jílovitá s nepatrnou příměsí písku, slabě kyselá — pH 6,7. Porost se vegetativně rozšiřuje oběma směry podle potoka. Asi 600 m směrem k Dol. Ročovu vpravo od lesní cesty je malý porost živého rašeliníku. Pod nejstrmějším stoupáním